

Д. В. Емельянов, І. Р. Комир

КЛІНІКО-МОРФОМЕТРИЧЕСКІ ІЗМЕНЕННЯ ПАРОДОНТА ПАЦІЄНТОВ, ПРИНИМАЮЩИХ ПРЕПАРАТИ АЦЕТИЛСАЛИЦИЛОВОЇ КІСЛОТЫ

Харківська медична академія післядипломного освічення

ГУ «Інститут терапії ім. Л. Т. Малої НАМН України»

Актуальність

В останні роки підвищений інтерес викликають стоматологічні дослідження, посвячені дослідженням змін пародонтального комплекса при різних патологіческих станах та соматичних захворюваннях, в частності пораженнях сердечно-сосудистої системи [1-3]. Особий інтерес викликає дослідження змін в полотні рта у таких пацієнтів, які в зв'язку з існуючими стандартами лікування вимушені довготривале або регулярно приймати лікарські засоби [4].

В сучасній літературі освіщені специфічні зміни в полотні рта, що виникають на фоні прийому різних препаратів (бета-адреноблокаторів, блокаторів кальцієвих каналів та ін.). Однак питання можливості стоматологічних реакцій на рівні субстратів на фоні терапії, яка включає в себе довготривалий прийом препаратів, до пізнього часу не було досліджені [5-7]. При цьому зв'язок між патологічними змінами в полотні рта та зовнішнім впливом соматичного захворювання чи лікарськими засобами часто залишається невідкритим.

Пацієнти, перенесши інфаркт міокарда (ІМ), вимушені довготривале або до кінця життя приймати ацетилсаліцилову кислоту (АСК) з

цілью профілактики повторних ішеміческих атак. В останні роки ацетилсаліциловая кислота (АСК) призначана «золотим стандартом» та широко застосовується як лікувальне та профілактичне засіб при кардіоваскулярній патології [8-9]. Вместі з тим, враховуючи патогенетичні механізми розвитку осложнень при прийомі АСК з боку слизистих оболочок жовочно-кишкового тракту, вважається целесообразним дослідження його дії на тканини та органи полотні рта.

Цель роботи – дослідження стоматологічного статуса та визначення цитоморфометрических показників епітеліоцитів десни у пацієнтів, які вимушено приймають АСК після перенесеного ІМ.

Об'єкт та методи дослідження. Був обслідований стоматологічний статус 80 пацієнтів у віці від 35 до 60 років. На момент стоматологічного осмотру всі пацієнти мали верифікований діагноз «ишемічна хвороба сердца» з однаковим строком давності та приймали антиагрегаційну терапію АСК (75 мг в день), яка назначалася лікарям-кардіологам на основі міжнародних критеріїв та стандартів діагностики та лікування МЗ України.

В залежності від тривалості прийому препаратів АСК всі пацієнти були розділені на дві групи: 1 група (основна) – 41

пацієнт, який приймає АСК від 1 до 4 років, та 2 група (справниця) – 39 пацієнтів, які приймають АСК менше 1 року.

Для оцінки стану полотні рта після збору анамнезу та уточнення жалоб проводилися стоматологічні обслідування: візуальну діагностику стоматологічного статуса, зондовання, визначення інтенсивності та розповсюдженості кариозних поражень зубів, гигієніческого стану полотні рта (упрощений індекс Грина-Вермільона) та пародонтального статуса. Для кількісної оцінки клініческих признаків воспалітельної патології десен використовувалися PMA по Parma %. Також визначалися комплексний пародонтальний індекс за Leys та індекс кровоточивості за Muchleman. Зміни тканин пародонта діагностувалися на основі систематики Н. Ф. Данилевського (1994), рецесію десни оцінювали за класифікацією Miller. Морфометричні дослідження проводилися на склабах епітелію десни після окрашивання азур-азозином з подальшим аналізом (визначення площини (A_c) та периметра (P_c) епітеліоцитів та їх ядер (Р_y та A_y)). Для всіх морфометрических показників проводився кореляційний аналіз з цілью виявлення можливих зв'язків між змінами та тривалістю прийому препаратів АСК.

Результаты клинико-лабораторных исследований были обработаны с помощью пакета программ «Statistica 5 for Windows». Значения по группам показателей представлены как выборочное среднее, выборочное стандартное отклонение. Достоверность различий результатов в сравниваемых группах определяли по критерию Стьюдента.

Результаты исследования и их обсуждение

При опросе стоматологические жалобы предъявляли 54 пациента, принимающие препараты АСК, что составило $67,5 \pm 5,2\%$ общего количества всех обследованных. Основными жалобами были кровоточивость десен и повышенная чувствительность зубов под действием различных раздражителей. Согласно данным анамнеза кровоточивость десен при чистке зубов отмечали $11(27,0 \pm 6,9\%)$ пациентов основной группы и $12(31,0 \pm 7,4\%)$ пациентов группы сравнения. А соотношение кровоточивости при приеме грубой пищи у пациентов основной группы и группы сравнения составило $5,0 \pm 3,4\%$ к $23,1 \pm 6,7\%$ соответственно.

Повышенную чувствительность зубов пациенты основной группы отмечали достоверно чаще, чем пациенты группы сравнения, с $p < 0,05$. Так, согласно данным анамнеза гиперестезия 1 степени была диагностирована у $8(19,5 \pm 6,2\%)$ пациентов основной группы и у $3(7,7 \pm 4,3\%)$ пациентов группы сравнения. Гиперестезию 2 степени отмечали лишь

$2(4,9 \pm 3,4\%)$ пациента основной группы и $4(10,3 \pm 4,9\%)$ пациента группы контроля. Также у $3(7,3 \pm 4,1\%)$ пациентов основной группы была зафиксирована гиперестезия твердых тканей зубов 3 степени.

Гигиеническое состояние полости рта было оценено как удовлетворительное. У пациентов основной группы гигиенический индекс по Грину – Вермильону ($1,43 \pm 1,9$) достоверно не отличался от такового группы сравнения ($1,24 \pm 1,8$), хотя и превышал данный показатель в 1,15 раза.

Показатель индекса КПУ у представителей основной группы имел значение $10,65 \pm 4,8$ и достоверно отличался ($p < 0,05$) от группы сравнения, где данный показатель составил $8,51 \pm 4,5$. Следует отметить, что если по количеству запломбированных зубов пациенты обоих групп не отличались, то распространенность удаленных зубов у пациентов основной группы была значительно выше.

Характерной особенностью обслеживавшихся пациентов было наличие некариозных поражений зубов, в частности клиновидных дефектов и рецессии десны. Отмечены достоверные отличия в распространенности клиновидных дефектов. Так, у пациентов основной группы частота встречаемости данного показателя в 2,6 раз превышала таковой показатель у группы сравнения и имела достоверные отличия ($p < 0,05$).

У 23 пациентов ($56,1 \pm 7,8\%$) основной группы была зарегистриро-

вана рецессия десны, средняя глубина которой по группе равнялась $1,4 \pm 1,8$. Данный показатель основной группы имел достоверные отличия от группы сравнения и превышал таковой в 5,7 раза.

В структуре заболевания тканей пародонта частота встречаемости воспалительных изменений (гингивит, пародонтит) составила у $92 \pm 4,3\%$ пациентов группы сравнения и лишь у $51 \pm 7,8\%$ основной группы. Вместе с тем, у пациентов основной группы были зарегистрированы и дистрофические изменения у $12,2 \pm 5,1\%$ пациентов, соответствующие клинике пародонтоза. Все зарегистрированные изменения пародонтального комплекса были подтверждены индексными показателями.

Морфометрический анализ эпителиоцитов десны показал, что в обеих группах наблюдались изменения ядерно-цитоплазматического соотношения, однако в основной группе наблюдалось более выраженное достоверное снижение данного показателя за счет увеличения площади ядер эпителиоцитов на фоне отсутствия существенных изменений площади цитоплазмы клеток (табл. 1).

Учитывая полученные данные, был произведен корреляционный анализ, целью которого стало выявление возможной связи между изменениями клеточно-ядерного соотношения и длительности приема препаратов АСК (рис. 1 и 2). Корреляционный

Таблица 1

Сравнение морфометрических показателей эпителиоцитов десны в исследуемых группах

группа	Ря	Рк	Ря/Рк	Ая	Ац	Ая/Ац
основная	$35,17 \pm 0,38^*$	$180,7 \pm 3,20^*$	$0,21 \pm 0,04^*$	$71,4 \pm 1,42^*$	$1919,6 \pm 70,16^*$	$0,05 \pm 0,002^*$
сравнения	$33,03 \pm 0,32$	$216,0 \pm 3,6$	$0,153 \pm 0,004$	$66,6 \pm 1,00$	$2214,3 \pm 66,4$	$0,032 \pm 0,001$

Примечание: * – $p < 0,05$ в сравнении с группой сравнения

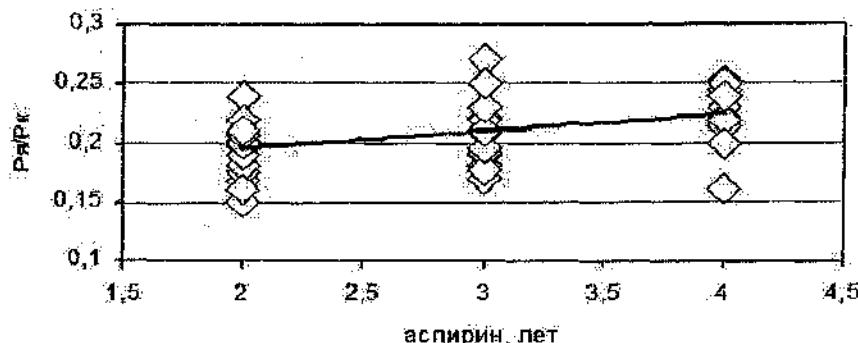

Рис. 1. Взаємосв'язь показателя Ря/Рк з часом прийому АСК у пацієнтів основної групи

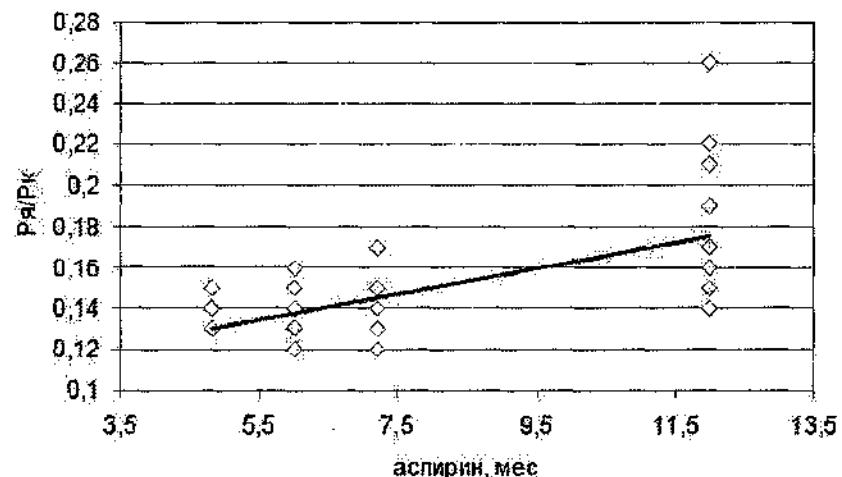

Рис. 2. Взаємосв'язь показателя Ря/Рк з часом прийому АСК у пацієнтів групи сравнення

аналіз позивав виявить наявність положительної середньої кореляційної взаємосв'язі між соотношенням периметра клетки до ядра та тривалістю прийому препаратів АСК. Зміни ядра, в частності

зростання його розміра, можуть бути пов'язані з поганішим про-должительності життя клетки вследство дії екзогенних факторів, якими можуть бути лекарственні препарати.

Література

1. Cronin A. Periodontal disease is a risk marker for coronary heart disease? / A. Cronin // Evid. Based Dent. – 2009. – Vol. 10(1). – P. 22.
2. Correlation between periodontal disease and coronary atherosclerotic heart disease / P. Liu, Y. Zhang, S. J. Wang [et al.] // Zhongguo Yi Xue Ke Xue Yuan Xue Bao. – 2006. – Vol. 28, № 2. – P. 169-172.
3. Duan J. Y. Effect of periodontal initial therapy on the serum level of lipid in the patients with both periodontitis and hyperlipidemia / J. Y. Duan, X. Y. Ou Yang, Y. X. Zhou // Beijing Da Xue Xue Bao. – 2009. – Vol. 18, № 41(Suppl. 1). – P. 36-39.
4. Николаев Н. А. Индексная оценка состояния органов и тканей полости рта у больных гипертонической болезнью на фоне комбинированной фармакотерапии [Электронный ресурс] / Николаев Н. А., Маршалок О. И., Недосеко В. Б. // Фундаментальные исследования. – 2008. – № 6. – С. 49-54. 5. Сердечно-сосудистая заболеваемость и смертность – статистика по европейским странам (2008) // Medicin Review. – 2009. – № 1 (06). – Р. 6-12.

Выводы

1. Частота виступання та характер жалоб, распространеність некаріозної патології, зміни індексних показників тканей пародонта статистично прямо залежать від тривалості регулярного прийому АСК у порівнянні з тими хворими, які отримують лікування менше 1 року.

2. Частота виступання воспалітельних захворювань пародонта при тривалому прийомі АСК достовірно нижче, ніж у пацієнтів групи порівняння, що пов'язано з протидією лекарствених засобів цієї групи. Важко зазначити, що у пацієнтів основної групи виявлені більш виражені дистрофічні зміни.

Морфометрический аналіз виявив достовірне зменшення ядерно/цитоплазматичного співвідношення у пацієнтів основної групи за рахунок збільшення площини ядра епітеліоцитів ($p < 0,05$) на фоні відсутності суттєвих змін площини цитоплазми клетки.

Перспективи дальнейших исследований

Получені дані свідчать про необхідність подальшого дослідження патологічних змін в тканинах пародонта, у даної категорії пацієнтів для розробки необхідного алгоритму профілактики та лікування.

6. Омарова Х. О. Совершенствование терапии болезней пародонта у пациентов, длительно принимающих глюкокортикоиды: автореф. на соискание науч. степени канд. мед. наук спец. 14. 01. 22 / Х. О. Омарова. – М., 2003. – 17 с.
7. Мазур І. П. Фармакологічні засоби для місцевого лікування тканин пародонту / І. П. Мазур, В. А. Передрій, С. В. Дулько // Сучасна стоматологія. – 2010. – №5. – С. 47-52.
8. Энтероколит, гастрит, стоматит, гингивит и кариес вызывают таблетки ацетилсалicyловой кислоты / А. Л. Ураков, Н. А. Уракова, А. П. Решетников [и др.] // Медицинский альманах. – 2008. – № 2. – С. 45-47.
9. Нетяженко В. З. «Аспірин» як доказ ефективності антитромбосцитарної стратегії в первинні та вторинні профілактиці серцево-судинних захворювань / Нетяженко В. З., Мальчевська Т. І. // Серце і судини. – 2005. – № 3. – С. 19-26.
10. Шумаков В. А. Ацетилсалicyловая кислота: низкая доза – высокий эффект / В. А. Шумаков // Здоров'я України. – 2011. – №6. – С. 63-64.

Стаття надійшла
17.09.2012 р.

Резюме

Представлена сравнительная характеристика стоматологического статуса у пациентов с разной длительностью приема ацетилсалicyловой кислоты после перенесенного инфаркта миокарда. Показано, что наиболее выраженные воспалительные изменения тканей пародонта зафиксированы у пациентов, которые принимают ацетилсалicyловую кислоту менее 1 года. Выявлена положительная корреляционная взаимосвязь средней силы между длительностью приема АСК и морфометрическими показателями эпителизиоцитов десны.

Ключевые слова: инфаркт миокарда, ацетилсалicyловая кислота, пародонт.

Резюме

Представлена порівняльна характеристика стоматологічного статусу пацієнтів із різною тривалістю вживання ацетилсалicyлової кислоти, які перенесли інфаркт міокарда. Показано, що виразні запальні зміни в тканинах пародонту спостерігаються в пацієнтах, які вживають ацетилсалicyлову кислоту менше 1 року. Виявлені позитивний кореляційний зв'язок середньої сили між тривалістю вживання АСК та морфометричними показниками епітелизоцитів ясен.

Ключові слова: інфаркт міокарда, ацетилсалicyловая кислота, пародонт.

Summary

The comparative analysis of dental status in patients with myocardial infarction, with varying duration of acetylsalicylic acid taking is presented in the given article. It is shown that the severest inflammatory changes of periodontal tissues are observed in patients taking aspirin at least a year. An average positive correlation between the duration of acetylsalicylic acid taking and morphometric parameters of epithelial gums was fixed.

Key words: myocardial infarction, acetylsalicylic acid, periodontium.